

Извесно је да ће Борис Тадић због овог разговора претрпети извесну политичку штету и навући на себе одијум „националних раденика“, али би корист на дуге стазе могла бити велика

Небитни су саговорници - Борису и мени је ово само запало у део - посматрајмо овај разговор у хегелијанском светлу као поље друштвених сила у коме се српска држава буди из сна и започиње дијалог са екстремно критичким мишљењем о њој. Извесно је да ће Борис Тадић због овог разговора претрпети извесну политичку штету и навући на себе одијум „националних раденика“, али би корист на дуге стазе могла бити велика. Чини ми се да Тадић увиђа да држава чији је председник неће изаћи из ћорсокака све док тавори као пуки привид државе и логистичка база за сумануте пројекте племенских вођа. Ово, наиме, у чему живимо крајњи је домет племенске заједнице - што ми у суштини још увек јесмо - и ту никакви ММФ-ови, никакве Европске уније и никакве реформе неће бити од помоћи све док будемо опстајали као „народ“, а не нација и све док „Срби“ и „Србија“ буду апсолутизовани и једини систем вредности.

Вуково чедо, народњачки концепт, милом или силом одржавано у вештачком животу у свим политичким системима (а Србија је испробала све осим Џамахирије) у компликованој стварности 21. века је постао апсолутно нефункционалан и данас од њега опипљиву корист имају искључиво паразити и преваранти на широкој скали која се протеже од Каленића пијаце до Академије наука. Као што ћете из разговора видети, председник се, на моју радост, сложио са дијагнозом да наши нагомилани проблеми нису ни политичке ни економске него културолошке природе и да они не почињу Милошевићевим доласком на власт, него да сежу више од сто педесет година у прошлост. Колективи немају никакав идентитет, ваљда то не треба образлагати, а ствар се компликује тиме што утапањем у колективитет идентитет губе и људске личности. Он је пука рефлексација у замућеном огледалу колективног несвесног. Довољно је разбити огледало.

Не смео Србију препустити радикалима

Пише: Борис Тадић, Светислав Басара
четвртак, 02 јун 2011 16:36

Басара: Како ти са Војом?

Тадић: Којим?

Басара: Коштуницом?

Тадић: Па, немам...

Басара: Немаш контакта?

Тадић: Не контакт, него је то потпуно празан простор. Нема чак ни телепатских порука. Добро се осећам, много сам трпео због тога што сам морао да будем с њим. Сад сам макар ослобођен тога, при чему немам право да говорим ружно о људима. Нисам у позицији да говорим ружно о људима. А мислим да је и њему лакше.

Басара: Њему никад није лако.

Тадић: Шта ја знам, необична обичност. Кад завршим све ово, написаћу кратке психолошке приче о људима које сам срео. До тада не смем.

Басара: Немој сад у одсудном моменту да нас напушташ, човече.

Тадић: Може ти деловати превише атипично како сам ушао у ово. А ушао сам у све тако што смо се нас четворица, моји другови из детињства и ја, нашли и једне ноћи разговарали о томе да ли Србију треба препустити радикалима. Један од главних посленика јавне речи и социјалних и политичких збивања у Србији последњих 20 година,

кад је сазнао да то хоћу, кад смо се договорили о кандидатури, питао ме је: „Имаш ли ти неку подршку, неке безбедносне структуре, имаш ли подршку неке финансијске структуре, неке стране земље, имаш ли подршку било кога?“ Не! Били смо само нас четворица. Не знам ни да ли сам и у странци имао подршку за тако нешто.

Басара: Ти, Крле, Шапер и ко је четврти?

Тадић: Туцко. Нас четворица.

Басара: Мање-више, сви смо се из истих разлога укључили у политику, управо да се спречи да Србија склизне у некакав вид новог варварства. Прошло је од тог периода подоста, али та опасност још увек није сасвим отклоњена. Мислим да наш проблем није ни у политици, ни у економији, да је наш кључни проблем заправо културни модел. Не мислим, при томе, на улагање више новца у снимање филмова, штампање књига или реновирање позоришта, већ да предуго грцамо у једном популистичком културном моделу, анахроном можда. Живо ме интересује да ли је Демократска странка свесна тога и какви су њени планови да то измени?

Тадић: Она је и формирана да би утицала на поправљање тог културног модела о којем говориш. И то је ово што кажеш: сви смо на неки начин учествовали у политици, желећи да променимо ту културну матрицу. Читав простор југоисточне Европе одликује недисциплина, оно што каже Андрић - спремност да се учествује у започињању социјалних пројеката - онда напуштање тих пројеката и појављивање, на крају, у виду најстрожег судије. А истовремено без постојања свести да морате од почетка до краја пратити шта чините, морате поправљати сваку грешку и финализирати производ. Зато и постоји та разлика и зато, у ствари, спољнотрговински суфицит и стабилне економије у Европи имају само Холандија, Немачка, Шведска и Данска. То је тако зато што они, за разлику од неких других друштава, учествују у зачињању пројеката, раде на тим пројектима свакога дана, брине до танчина његов квалитет и онда се критички односе према ономе што су урадили. У основи те културе постоји један самокритичнији однос, а не као код нас само спремност да се увек покрећу велики историјски процеси. Сетимо се, рецимо, прославе 600 година битке на Косову. То је један од најочитијих и најтрагичнијих примера, потом урањање у рат, пропаст и страдања, без икаквог сагледавања националних баланса: да се ствари промене, да се сагледа будућност и да се разуме историја. ДС је странка коју су формирали интелектуалци и дисиденти, што је и предност и мана. С једне стране, интелектуалци су били у стању да сагледају перспективу политичких процеса на тлу Европе боље него многи политичари, а с друге стране је мана, јер су интелектуалци дисиденти били без потребне способности да

артикулишу политички процес, нису били довољно практични. Да ли је ДС у својих 20 година успела да промени културну матрицу? Мислим да није. И мислим да је то најтежи посао који сваку политичку организацију чека. Да ли ћу ја успети да ДС-у наметнем ту мисију и тај задатак? Надам се. Трудим се. Како? Па ево, једном другачијом политичком културом, неконвенционалним интервенцијама у политици, у националним питањима, у регионалним односима. Да ли је то довољно? Вероватно није. Сваки пут када се направи такав покушај, наићете на критику. Нама је иманентно да све оспоравамо и да све критикујемо, да буде више агресије у нашим животима него рада. Ти, у ствари, мене питаш да ли је ДС способна да промени историју. Ја се надам да је способна.

Басара: Управо сам то питао и у неколико својих колумни. Чинило ми се, наиме, да си у неколико наврата на корак од историјског прелома. Не кажем да си их могао направити, јер не знам околности, то посматрам као најобичнији посматрач политичких збивања, али мислим да си у неколико наврата био на ивици да врло битне ствари преокренеш баш у овом домену о коме говоримо, али да околности или однос политичких снага није дозволио. Непрестано се налазимо на корак до искорака у реалну историју и светску реалност и онда се поново вратимо у некакву оријенталну чамотињу, у којој лебде некакви вечити митови.

Тадић: С обзиром на то да читам твоје колумне, сећам се да си пред резолуцију УН-а, након мишљења Међународног суда правде, и на телевизији и у колумни критички наступио - да је сада немогућа ситуација и да смо доведени пред ивицу понора, јер немогуће је помирити европски разлог, национални разлог и тезу да овде треба да буде примењена политика и Косово и Европска унија. А онда си, након што смо са 27 европских држава изгласали резолуцију у Генералној скупштини УН, написао да смо ипак на неки чудан начин успели све то да помиримо. Истовремено да се одгурнемо од мита. Јер, косовски мит, колико год је саставни део идентитета, на најбруталнији начин злоупотребљаван је против интереса сваког Србина. Макар у протеклих 20 година. А с друге стране, задржали смо ту европску будућност. Навешћу и један историјски дипломатски пример, за који наши грађани вероватно не знају. Србија је приступила Тројном пакту на тај начин што је направила чудо у креирању дипломатског споразума: ни на шта се није обавезала. Ако бисмо питали просечног интелектуалца у Србији, нико од њих то не би знао. Али могу да разумем ситуацију кад се налазите у историјском, у политичком, теснацу и кад морате да пронађете ту једну малу пукотину, да бисте сачували интегритет националне и државне политике, а истовремено да не идете мимо света. Нећу да упоређујем то, различите су историјске околности. Али, некада се у политици налазиш у ситуацији да мораш да донесеш одлуку коју ти је наметнула ситуација, наметнуо политички контекст, и немаш простор за маневар. Србија је земља чија политика још дуго неће имати озбиљан простор за маневар, зато што је направила неповратне грешке у читавој једној деценији, а можда и након те деценије.

Басара: Ја бих рекао у протеклих 150 година.

Тадић: Постоји она изрека да смо народ који никада није пропустио прилику да пропусти прилику. На практичном плану, ја сам томе сведок, јер свакога дана у овај кабинет долазе рачуни који морају да се плаћају. Не за струју, него историјско-политички рачуни. И кад кажеш да сам некада био у ситуацији да направим искорак, врло је могуће да тај искорак нисам направио због тога што сам покушавао да смањим цену коштања. Можда из твог угла се чини да је тај искорак требало по сваку цену направити. Моја процена је била да покушам да смањим цену коју сви заједно плаћамо. Е сада да ли ћемо са таквом политиком моћи да се извучемо из овог културолошког глиба, у којем се налазимо заједно са другим балканским народима, надам да хоћемо. И зато мислим да Европска унија нема алтернативу. Нама ЕУ служи као културолошка преобразба. Не само због више дисциплине, већ и да не робујемо митовима, да будемо рационалнији, а истовремено са могућношћу да задржимо властити идентитет. Јер, ЕУ је и заједница идентитета, сви брижљиво чувају свој језик, свој идентитет и своју културу.

Басара: Па добро, ја сам се оградио кад сам говорио о томе да си понекад стао на пола корака, јер сам свестан политичких околности. Али наравно то у текстовима које пишем, те ограде немају смисао...

Тадић: Ти онда напишеш текст до краја...

Басара: Апсолутно...

Тадић: Ти се не зауставиш у пола реченице... (смех) То је привилегија независног интелектуалца...

Басара: После резолуције аутоматски је замукла психотична прича о Косову, такозваних патриотских снага, које би требало законом забранити. Дељење људи на патриоте и оне друге, под којима се највероватније подразумевају непријатељи, или несрби, или већ не знам шта, одједном је замукло. Продор реалности на политичку сцену је њима запушио уста. Тада смо видели да смо две године изгубили у некаквој донкихотској борби за ствар коју је моментално немогуће одбранити. Да се разумемо, ја сам такође веома жалостан због губитка Косова, то је један тежак преседан, то се неће добро

рефлектовати на будућност читаве Европе, али код Косова смо по ко зна који пут поновили грешку коју понављамо од Балканских ратова. У вечитој жудњи за територијама, пропуштамо да уредимо оно чиме располажемо. Исувише овде људи још увек сања о некаквој великој Србији коју је стравично и замислити. Јер и оваква каква јесте, данас је у релативном хаосу и несрећености. Можемо мислити каква ли би била у тим „жељеним границама“, где би Срби, иначе, били мањина - неко је то лепо израчунао. Мислим да би као почетна ствар, као покушај промене културног модела, могло бити да овај народ сазна чињенице о Косовској бици, да су учесници Косовске битке били много савременији од нас савремених. Они нису били мотивисани никаквим митом, они су људи једноставно бранили своју земљу. Поступали су крајње рационално. У другој половини 19. века оживљава се тај мит. У том моменту то апсолутно кореспондира са светско-историјским токовима, стварањима нација. Али већ после 30 година државе се окрећу некаквим рационалним моментима. Ми то пропуштамо. Срља се из рата у рат, из рата у рат, непрестано...

Тадић: Кад државе иду према рационализацији?

Басара: Па, мислим да већ почетком 20. века...

Тадић: Како, када је 20. век у ствари био експлозија управо националне политике 19. века?

Басара: Да, то је кулминирало у нацизму и фашизму, али ја говорим у доба националног романтизма... То је значи друга половина 19. века...

Тадић: 20. век је консеквенца таквог развоја догађаја 19. века.

Басара: То је тачно, али нису сви кренули у нацизам и фашизам. Значи, било је рационално. Рецимо Енглеска...

Тадић: Али на који начин су се одупрли томе? Чак и Енглези?

Басара: Свугде је нацизам имао присталица. Нема земље у којој није било тога.

Тадић: Чак и у генијалној и изузетној земљи - Норвешкој.

Басара: Апсолутно... Било је генијалних писаца, генијалних уметника који су подржавали нацизам.

Тадић: Езра Паунд је чак изазивао одређену тензију у мишљењу и код Црњанског.

Басара: Да, и Црњански је имао некакво, рекао бих кокетирање са свим тим. Снажне духове је то понело и довело, али у земљама у којима је национална елита била интегрисана, национална у позитивном значењу те речи, нацизам није могао да прође и у крајњој линији је изгубио. Мислим да је Косово заправо кључ од кога би требало да кренемо у културни преображај.

Тадић: Чини ми се да Србија редефинише управо ту стереотипну, ригидну, дисфункционалну и опасну политику на Косову. Сад ћеш ти можда рећи како, али молио бих те да анализираш дубље комплексност тог политичког процеса. Дакле, одређена личност или странка води политику у зависности од коалиционог контекста, који му је на располагању, а који дефинишу грађани својим избором. Јер, никада политика није идеалан избор, са становишта политичара, већ избор који ти одређују грађани. И они те, у ствари, упућују на потенцијалне коалиције. Из тог разлога, не можеш да будеш, као независни интелектуалац, слободан и препун луксузне самовоље, па да кажеш: са овим нећу, са овим хоћу. Твој посао је да решиш ствари, а није твој посао да будеш задовољан у својој посебности и својој независности. Ти можда мислиш да нисмо направили одлучујући искорак, али ја мислим да смо ми направили све битне претпоставке да се успостави једна редефинисана политика о Косову. Чак и када је у питању Европа, коју проблем Косова тишти. И овом резолуцијом у Генералној скупштини УН ми смо задржали оно што се зове легитимни национални интерес. То је питање идентитета, питање културе, јер испод површине борбе за интегритет Србије, и с друге стране тзв. независност Косова, крије се, у ствари, покушај отимања српског националног идентитета. Ова дискусија сада, после изјаве Дачића, само сведочи о томе да су легитимизовани различити приступи Косову. Доскора, није се смело говорити о неколико модалитета приступа Косову и Метохији. Постојао је само један једини, који је

непроменљив и, ваљда, изграђен од тог вечног камена. На крају, мислим да смо направили много неконвенционалних искорака у тој политици, што ствара шансе да се пронађе неко ново решење. С друге стране имамо међународну заједницу која своју политику чини још ригиднијом. Ту мислим на блок земаља великих заговорника косовске независности. Испада да је, у ствари, то једна нова догма, која је непромењива, као и свака догма. Сматрам да би требало прићи том питању крајње флексибилно, веома прагматично, пронаћи решење које задовољава принцип, односно чува дигнитет и једне и друге стране, омогућава нам да наставимо живот. Сваки другачији приступ би значио, у ствари, сламање живота - и за Албанце и за Србе. Немање излаза. Ја сам дубоко убеђен да реформа приступа Косову и Метохији, један неконвенционалан приступ, инвентиван, флексибилан, прагматичан, рационалан, креативан на крају, нас води према шанси да једном и произведемо нешто квалитетно у Србији и продамо на неком тржишту.

Басара: Добро видиш ствар, јер економија се не може побољшати волонтаристички - дај сад да нешто урадимо, овде ћемо да подигнемо фабрику кугличних лежајева, тамо ћемо да производимо чункове... Када се нормализује политичка ситуација и када се створе услови за нормално пословање економија ће сама од себе да крене да се развија...

Тадић: Неће сама од себе, али ће бити природна последица.

Басара: Нормализација политичке ситуације, њено увођење, рекао бих, у рутину, каналисање друштвених токова, друштвене енергије, кроз институције које су артерије друштва, довешће до просперитета сваке врсте. Потпуно си у праву да је флексибилан приступ Косову неупоредиво бољи од онога који смо имали и који је, тобоже, турбо-патриотски. А који је завршио демолирањем не Приштине, него Београда, и разним мучним сценама. И то је заправо и био крах идеологије кафанског, салонског национализма, који нас је у црно завио, и тако већ 150 година.

Тадић: Косово је као кристализација погрешних приступа у политици независно од значаја Косова за идентитет, културу и историју нашег народа. То је нешто што, без обзира на различите могућности читања историје, не желим да доводим у питање, не само у овом разговору, него у свом животу. Али начин на који смо третирали питање Косова је супротстављен интересима Србије, интересима српског народа, интересима читавог региона и оно што је можда најпарадоксалније - он је супротстављен и самом миту о Косову.

Басара: Крајње банализован чак и тај лажни мит...

Тадић: Ово није никаква мистификација, ја са друге стране осећам посебну приврженост нашим манастирима на Косову. Не морам ни да објашњавам зашто је тако. Верујем да многи грађани Србије или многи моји сународници то такође доживљавају. Чак и они који никада на Косову нису били и не морају ни да буду. Питање идентитета је некада и ирационално, јер то је део људске личности.

Ти сада кажеш: можемо ли да променимо те међуинституционалне везе, можемо ли, у ствари, да мењамо културу? На који начин успостављамо нове институције и како демистификујемо стварност, како рационализујемо наше животе и како се сви заједно упућујемо према једној сврсисходној делатности, а не вечном врћењу у круг? Сматрам да имамо два начина, макар када је политика у питању: тихим, али упорним радом, или „великим патриотским“ наступом. Мој начин је тихи и упорни рад. Да покушамо да померимо ствари и да мењамо приступ Косову, корак по корак. То важи и за све друго, то важи чак и за културу политичког дијалога. Значи никад у животу не бих дозволио себи да неког увредим у политици, а камоли да запретим некоме да ћу га обесити на бандери, као што неки данашњи учесници у политици јесу говорили до пре неку годину. Не мислим само на Ненада Чанка, који је то радио више „уметнички“, мислим и на неке моје данашње ривале и опоненте у политици.

Басара: Да, насиље је једна од константи у српској политици, чак и ако не лете главе и не утамничују се противници, насилнички говор је и данас присутан. А такав говор има прођу међу гласачима.

Тадић: Аааа - не...! Морам да ти опонирам сад. Мој одговор оном човеку који ме је 2004. године питао: „Имаш ли ти подршку ових, ових и оних“, био је: „Немам“. „Па како мислиш да победиш... Нема шансе.“ Рекао сам: „Па, управо, другачијим приступом“. Хајде да превазиђемо ту контракултуру. Моја реч је била потпуно другачија. Никоме нисам упутио нити једну претњу, а то је друга матрица. Имаш у психологији такозвани жирафећи говор и имаш змијски говор. Жирафа је велика животиња, има велики врат и потребно је огромно срце да би испумпало крв до главе. А змија, она може да има веома мало срце, јер је на хоризонтали и такозвани змијски говор је говор уједања. Не могу да кажем да ја у политику уносим жирафећи говор, јер ће ме погрешно разумети, али то је, у ствари решавање конфликта. Јер, две примитивне и набусите личности кад се сретну на улици, тако што су се случајно окрзнули раме о раме, каква је извесност наставка те њихове комуникације? Туча! То важи и за политику. Каква је извесност на Балкану... Туча, рат, сукоб. Уместо да се уложи напор да се рационализује неки конфликт, да се

Не смео Србију препустити радикалима

Пише: Борис Тадић, Светислав Басара
четвртак, 02 јун 2011 16:36

види шта је наш, а шта њихов интерес. То ја предлажем на Косову. И не заваирам се - ми имамо супротстављене интересе. Не само кад су у питању Срби и Албанци, већ и Срби и Хрвати, Срби и Бошњаци. Пример односа између Јосиповић и мене је такав да ми објективно имамо боље личне односе, него што су артикулисани интереси на нивоу Србије и Хрватске, српског и хрватског народа. Сад је суштина да те персоналне односе, који су добри и који су претпоставка да нешто и урадимо, рационализујемо, да наше интересе преточимо у договор о граници, о договор о имовини, о реституцији, како ћемо вршити транспорт... На крају, да ли сте ви свесни да наше академије наука немају никакву институционалну сарадњу већ 20 година? Научни институти су прекинули сарадњу. Свет се за 20 година изменио, а они су уронили у неке своје личне сукобе.

(Статус, 2. 6. 2011)